

23.7.17

לכבוד חברי וחברות הוועדה המיוחדת ליישום הנגשת המידע הממשלתי ועקרונות שקיפותו לציבור

הנדון: עמדת אמנסטי אינטרנשיונל בעניין החרגת המשרד לעניינים אסטרטגיים מחוק חופש המידע

שלום רב,

תנועת אמנסטי אינטרנשיונל היא תנועת זכויות האדם הגדולה והוותיקה בעולם, ובין היתר תנועתנו מפרסמת מעת לעת דו"חות בנושא חופש הביטוי והדעה במדינות ברחבי העולם. בימים אלה משרדינו בתל אביב ובירושלים עובדים על מחקר עבור דו"ח בנושא חופש הביטוי של פעילי וארגוני זכויות אדם המבקרים את מדיניות ממשלת ישראל בשטחים הכבושים או שפועלים נגד אותה מדיניות ממשלתית, ושל ארגונים ויחידים הפועלים בתחום זה בתוך ישראל. אך טבעי שדו"ח שכזה יהיה רלוונטי גם לעבודתך.

לצורך מחקרנו אנחנו זקוקים למידע ולנתונים הקשורים למשרד לעניינים אסטרטגיים, בדגש על יחידת ההסברה הפועלת במסגרת המשרד. בשל [החרגת המשרד לעניינים אסטרטגיים מחוק חופש המידע](#), ולקראת הישיבה הקרובה של ועדת השקיפות, בנוכחות מנכ"לית המשרד לעניינים אסטרטגיים, גב' סימה וואקנין – גיל, ברצוננו להבהיר את עמדת תנועתנו בנושא זה:

א) אמנסטי אינטרנשיונל דוגלת בשקיפות מלאה ככל שניתן, אבל מכירה בצורכיהן של מדינות לשמור על חשאיות ולסווג נושאים שונים מטעמי ביטחון הציבור. מאז שנת 2013 אמנסטי אינטרנשיונל חתומה על "מסמך עקרונות צוואנה" ([תקציר](#)) בנושא "עקרונות גלובליים לביטחון לאומי והזכות למידע" ([המסמך המלא לקריאה](#) או [גרסה להורדת PDF](#)) ומקדמת אותו. נייר עמדה זה, שנספח אליו הוא תרגום עיקרי "מסמך צוואנה", נשלח למזכירות הוועדה לקראת הדיון עצמו, על מנת שיועבר לכל חברי וחברות הכנסת החברים והחברות בוועדה.

ב) על פי כל העקרונות המפורטים בנספח לנייר העמדה ניתן להגיע למסקנה אחת בודדת: אין להחריג את המשרד לעניינים אסטרטגיים באופן גורף מחוק חופש המידע.

ג) אנו לא רק סבורים כי החרגת המשרד לעניינים אסטרטגיים באופן גורף מחוק חופש המידע היא החלטה שגויה שיש לבטלה, אלא אנו סבורים כי אין יסוד של ממש להחרגה כל חלק שהוא מפעילות המשרד הנוכחית. למסקנה זו הגענו בעקבות כל המידע שיכולנו ללקט על פעילות המשרד, וכן לפי הדברים שהצהירו ראשיו על פעילותו עד כה, במיוחד בדיון ועדה זו עצמה, לפי פרוטוקול מס' 54 משיבת הוועדה ב-7 באוגוסט 2016.

ד) בנוסף, יש לנו יסוד לחשש שהחרגת המשרד הגורפת אינה רק מבוססת על הטעמים הלא נכונים, אלא גם מהווה פתח להפרות זכויות אדם חמורות ולתמיכה בארגונים ובאינדיבידואלים הקשורים להפרות זכויות אדם ופשעים לכאורה.

ה) כמו כן, ישנו החשש הטבעי שהחשאיות מהווה כר בעל פוטנציאל פורה ביותר לשחיתויות ולמנהל בלתי תקין. אין בכל זאת לרמוז על כך שיש בידינו מידע כלשהו על שחיתויות ואין לנו כל טענה או האשמה על שחיתות קיימת במשרד, אלא אנו מביעים חשש קריטי טבעי באשר לנחיצות החשאיות.

תודה רבה

גיל נה בשם צוות אמנסטי אינטרנשיונל

הרחבה: "עקרונות צוואנה" - נקודות עיקריות

"מסמך עקרונות צוואנה לביטחון לאומי והזכות למידע" משנת 2013 מתייחס לאופן שבו מדינות מתמודדות עם הבטחת גישה ציבורית למידע ממשלתי, מבלי לסכן מאמצים לגיטימיים להגן על בני אדם מפני סיכוני ביטחון לאומי. המסמך נוסח על ידי 22 ארגונים ומרכזים אקדמיים, שהתכנסו בצוואנה שבדרום אפריקה לאחר יותר משנתיים של התייעצויות ודיונים בנושא, בהתבסס על החוק הבינלאומי, חוקים לאומיים והנוהג המקובל ברחבי העולם על ידי ממשלות, המגזר הביטחוני והחברה האזרחית, לגיבוש קווים מנחים ברורים לגבולות הסודיות, ההגנה על חשפי סודות, היקף זכות הציבור למידע על הפרות זכויות אדם ונושאים אחרים. אלו 15 הנקודות העיקריות של המסמך המלא והמקיף:

- 1) לציבור יש את הזכות לגישה למידע ממשלתי, לרבות מידע מישויות פרטיות שממלאות פונקציות ציבוריות או מקבלות כספי ציבור.
- 2) זו אחריות הממשלה להוכיח את הצורך להטיל מגבלות על הזכות למידע.
- 3) ממשלות יכולות להסתיר מידע באופן לגיטימי בתחומים צרים ביותר, שמוגדרים בבירור, כגון: תוכניות הגנה, פיתוח נשק, מבצעים ומקורות של שירותי המודיעין. כמו כן, לגיטימי להסתיר מידע חסוי או מסווג שהתקבל מממשלות זרות אם הוא קשור לנושאי ביטחון לאומי.
- 4) אין היתר לאף ממשלה להסתיר מידע בנוגע להפרות של זכויות האדם ושל החוק ההומניטארי הבינלאומי, לרבות מידע על נסיבות של עינויים, זהות המענים, פשעים נגד האנושות ומבצעים ומיקומם של בתי כלא סודיים. הדבר כולל גם מידע על הפרות עבר שבוצעו על ידי משטרים קודמים, וכל מידע על הפרות שביצעו סוכניהן או סוכני ממשלות אחרות.
- 5) לציבור עומדת הזכות לדעת על מערכות מעקב ופיקוח, ועל התהליכים לאישורן.
- 6) אף ישות ממשלתית אינה פטורה מדרישות גילוי בתחום הכספי - לרבות המגזר הביטחוני ורשויות המודיעין. לציבור עומדת הזכות לדעת על קיומן של כל ישויות המגזר הביטחוני, החוקים והתקנות שבאמצעותם מפקחים עליהן ותקציביהן.
- 7) חשפי שחיתויות במגזר הציבורי חייבים להיות מוגנים מפני ענישה אם העניין הציבורי במידע שחשפו גובר על האינטרס הציבורי בחשאיות. עם זאת, עליהם לגלות מאמץ סביר תחילה לטפל בנושא דרך הצינורות הרשמיים, בהנחה שקיים מנגנון יעיל לטיפול בתלונות מסוג זה.
- 8) יש לשקול צעדים פליליים נגד גורמים שהדליפו מידע רק אם המידע מהווה "סכנה ברורה ומוחשית מפני נזק משמעותי", שגובר על האינטרס הציבורי לחשיפתו.
- 9) אין להעמיד לדין עיתונאים או גורמים אחרים שאינם עובדים עבור הממשלה משום שקיבלו, החזיקו או העבירו מידע מסווג לציבור, או על קשירת קשר לחשיפת המידע.
- 10) אין לחייב עיתונאים או גורמים אחרים שאינם עובדים עבור הממשלה לחשוף מקורות חסויים או מידע שטרם פרסמו במסגרת חקירת דליפת מידע.
- 11) גישה ציבורית להליך משפטי ראוי היא הכרחית. הביטחון הלאומי אינו סיבה שיש להסתמך עליה בכדי לפגוע בזכות הבסיסית לגישה ציבורית להליך משפטי ראוי. יש לאפשר לציבור ולתקשורת לערער על כל מגבלה על גישה ציבורית להליך משפטי ראוי.
- 12) אין לאפשר לממשלות להחזיק בסודות מדינה או בכל מידע חסוי אחר שמונע מקורבנות של הפרות זכויות אדם דרישת פיצויים או השגתם, בגין הפרת זכויותיהם.
- 13) יש לקיים גופים עצמאיים לפיקוח על המגזר הביטחוני, ויש לאפשר לגופים אלה גישה מלאה לכל המידע הדרוש למען פיקוח יעיל.
- 14) יש לשמור על מידע כמסווג רק למשך הזמן הדרוש, ולעולם לא עד להודעה חדשה בלי כל מגבלה. יש לחוקק חוקים שיגבילו את תקופת הסיווג המקסימלית המותרת.
- 15) יש לקיים הליכים ברורים לבקשת הסרת סיווג, תוך העדפת הסרת הסיווג ממידע שעשוי להיות בו עניין לציבור.